

Osnovni tečaj o franjevačkoj misionarskoj karizmi

**Univerzalno
bratstvo/
sestrinstvo:
pomirenje
s Bogom,
čovjekom
i prirodom**

Lekcija 12

Impresum

Nakladnik:

Svjetlo riječi, Sarajevo – Zagreb

Za nakladnika:

Zdravko Kujundžija

Prijevod s njemačkog:

Ladislav Z. Fišić

Korektura:

Dražana Radman i Jozo Jezerčić

Grafičko oblikovanje:

Branko R. Ilić

Tisak:

Grafotisak, Grude

Sarajevo – Zagreb, 2003.

Naslov izvornika:

Grundkurs zum

franziskanisch-missionarischen Charisma

Nakladnik izvornika:

Međunarodni ravnateljski tim CCFMC

Predsjednik: *Anton Rotzetter*, OFMCap

Drugo, prerađeno izdanje, usklađeno
s prijedlozima Međunarodnog
kongresa CCFMC, Asiz, 1994.

Redakcija:

Maria Crucis Doka OSF,

Patricia Hoffmann,

Margarethe Mehren OSF,

Andreas Müller OFM,

Othmar Noggler OFMCap,

Anton Rotzetter, OFMCap

Grafike: *Jakina U. Wesselmann*

Osnovni tečaj o franjevačkoj misionarskoj karizmi

**Univerzalno
bratstvo/
sestrinstvo:
pomirenje
s Bogom,
čovjekom
i prirodom**

Lekcija 12

Univerzalno bratstvo/ sestrinstvo: pomirenje s Bogom, čovjekom i prirodom

Iz izvora

Sva su stvorenja braća i sestre

A. Uvod

B. Pregled

C. Informacija

1. Iz ranih izvješća

2. Pokušaj tumačenja

- 2.1. Korisnost, simbolično značenje i unutarnja svetost svih stvorenih stvari
- 2.2. Jedinstvo stvorenja
- 2.3. Povezanost s Kristom
- 2.4. Solidarnost i ustrajnost

D. Vježbe

E. Primjene

F. Literatura

Sva su stvorenja braća i sestre

*Pjesma stvorova. Mozaik,
s. M. Ludgera, Reute*

*Kad bi Franjo naišao na mnogo
cvijeća, propovijedao mu je i pozi-
vao na pohvalu Gospodina kao da
je cvijeće razumom obdareno biće.*

*Tako je Franjo u najiskrenijoj čistoći na ljubav
Božju podsjećao njive i vinograde, kamenje,
šume i sva dražesna polja, žubor izvora i svu
zelen vrtova, zemlju i vatru, zrak i vjetar i opo-
minjao ih na veselu poslušnost.*

*On je sva stvorenja zvao "brate" i "sestro" i na
jedinstven i drugima neobičan način oštrim
pogledom svoga srca shvaćao je tajne stvorenja;
bio je već dospio do slobode uzvišenosti djece
Božje (1C 81).*

Univerzalno pomirenje

Da je potrebno univerzalno pomirenje, koje uključuje i prirodu, jasno je ako pomislimo na sljedeća zastrašujuća zapažanja i činjenice:

- Oko 40.000 djece umire svakoga dana zbog pothranjenosti. Mnoga su dodatno oslabljena trovanjima.

- Milijuni djece žive na ulici. U mnogim se zemljama na takvu djecu gleda kao na "zagadjivanje okoliša" i zato ih "uklanja" policija ili para-vojne snage.

- Kako bivši generalni tajnik UN-a Boutros Boutros-Ghali predviđa, mogao bi sljedeći svjetski rat izbiti borbom za pitku vodu.

- Mnoge bogate zemlje odlažu svoje otrovno specijalno smeće u siromašne zemlje, gdje ono bez dovoljnih mjera sigurnosti opterećuje okoliš i ugrožava zdravlje stanovništva.

- Industrija i automobilske plinovi stalno razgrađuju ozonski sloj koji kao koža štiti zemlju od štetnih zraka. Već je danas u Australiji, Novom Zelandu, Čileu i Argentini napadnuto zdravlje ljudi (rak kože), biljaka i životinja, npr. masovni porast raka kože, sljepoće kod životinja koje žive na slobodnom kao što su zečevi i ovce.

- CO₂ i drugi "staklenički plinovi" pridonose da na Zemlji postaje sve toplije. Topi se polarni led. Time se podiže razina mora. Zemlje koje leže nisko, kao što je Bangladeš ili pacifički otoci, tonu u more. Istodobno, širi se pustinja. Posljedica toga bit će stotine milijuna izbjeglica zbog okoliša.

Down to

elhi, Indija, '92. Iz: EPD; 21/95

Danas su mnogi uvjereni da je ekološka kriza također i religijska kriza, koja, između ostaloga, počiva na pogrešnom shvaćanju izvještaja o stvaranju (Post 1,1-2,6). Božji nalog da se pokori zemlja pogrešno se shvaća kao dopuštenje za bezgranično iskorištavanje. A on je, uistinu, poziv da ljudi kao zastupnici Božji s njome brižno postupaju.

Već se u šezdesetim godinama 20. stoljeća pojavila ideja prema kojoj se ekološka kriza mora susretati s novim shvaćanjem religije. Ovo se novo shvaćanje, prema L. Whiteu uzorno ostvarilo u Franji i zato ga je predložio za zaštitnika ekologije što je papa 1979. prihvatio i ostvario.

Primjeri Franje i Klare pozivaju nas na ostvarivanje one skladne obitelji koju je Bog imao u svojoj nakani. Svi se ljudi, kao i sva druga stvorenja, moraju, kao braća i sestre, pomiriti s Bogom i međusobno. Zastrašujući su oblici neprijateljstava koja mogu nastati među ljudima. Današnji ratovi i nasilja, mržnja, pohlepa i ksenofobija upozoravaju na nedostatak spremnosti na ljubav.

Na poseban smo način izazvani životom i osobom Franje Asiškoga na poštivanje svih stvorova. O tome Hans Mislin i Sophie Latour: *Franjo je najprije došao do uvjerenja da je ljudsko biće samo dio jedne cjeline, koja je mnogo veća od njega. Prema tome, sva područja života primaju svoj smisao i svoje opravdanje samo u njihovu odnosu prema nadnaravnom, duhovnom Božjem kraljevstvu. Franjevački stil življenja, koji sva živa bića priznaje kao partnere i drugove, vodi do pravoga partnerstva sa svim stvorenjima i stoga za nas ima neobično veliko značenje.*

U ovoj lekciji želimo pokušati oživjeti nekoliko elemenata franjevačke mistike prirode. Oni nam mogu pomoći da živimo pomireni sa cijelim kozmosom.

Jedinstvo stvorenoga

Da bismo reproducirali liriku i srdačnost, koji ispunjaju cijelu temu, želimo doslovno i iscrpno citirati rane izvore prije nego pokušamo protumačiti njihovu poruku. Potom ćemo razmišljati o razlici koja postoji između korisnosti, simbolič-

noga značenja i unutarnje svetosti stvari, kao i o sržnom jedinstvu svega stvorenoga. Na koncu ćemo ukazati na kristovsku ukorijenjenost franjevačke mistike prirode.

Informacija

C

1. Iz ranih izvješća

Priče koje se govore o Franji imaju pjesničku ljepotu. Ima ih toliko da je, makar neke od njih bile i izmišljene, njihova sržna poruka nedvojbeno: Sva živa i neživa stvorenja Franjo susreće kako to može učiniti samo netko s radikalno pomirenim srcem. Začudojuće je da on čak i kamenje i cvijeće prima u svoje srce.

Pjesma stvorenja, koju je Franjo ispjevao u dvorištu sestarskog samostana Sv. Damjan pokazuje, da se ovdje ne radi o pojedinim slučajnim susretima sa životinjama i prirodom. Ovdje Franjo na pjesnički način sva stvorenja, bez iznimke, zove "bratom" i "sestrom": sunce, mjesec i zvijezde, vatru i zemlju, smrt i život. Sve je u paru međusobno izmireno: mjesec i zvijezde sa suncem, voda s vjetrom, zemlja s vatrom, smrt s ljubavlju. Sve je pobratimljeno, jedna jedina obitelj pred Bogom.

To što Franjo grli smrt kao svoju sestru izražava nešto fundamentalno: život i smrt, koji se obično shvaćaju kao suprotnosti, uključeni su u svijet koji je pomiren s Bogom. Nema više neprijateljst-

Franjo Asiški. Drvorez Georga Schrimpf, 1918.

Pjesma stvorova. Drvorez O. Fricka i W. Fricka-Kirchhoffa, 1960

va. Pa i najdivljija životinja, vuk, njegov je brat, iako Franjo, naravno, s posebnom ljubavlju misli na janje i sve što je nježno. Pritom se on sa slabim bićima, kao što su cvrčci, zečevi, ovce, ptice, cvijeće itd. odnosi s posebnom intimnošću kao da su oni njegovi najbolji prijatelji. Nitko se ne može isključiti iz nježnosti kojom Franjo susreće sve stvoreno, iz poštovanja kojim je on do vrha ispunjen, iz poezije, koja u svemu vlada:

- Kad bi Franjo prao ruke, birao je mjesto gdje se voda nije morala gazi-
ti nogama, ova *korisna, ponizna, dragocjena, čista sestra* (PS 7; LP 88).

- Preko stijena je išao samo u laganim stopama iz ljubavi prema Isusu koji se u Bibliji naziva "stije-
nom" (2C 165; usp. 1 Kor 10,4).

- Kad su braća išla u sječu drva, upućivao bi ih da štede i da odsijeku

samo jedan dio ili da jedan dio panja ostave kako bi drvo još imalo nadu i moglo iznova izrasti (usp. 2C 165).

- Vrtlaru bi preporučio da ne obrađuje svu zemlju, nego da dobar komad ostavi kao travnjak kako bi slobodno mogle rasti trave i cvijeće. On nije poznao nikakav "korov", nego samo korisne i divlje trave (usp. 2 C 165).

- *Prema svjetlima, bakljama i svijećama odno-
sio se vrlo obzirno; on, naime, nije želio svojom
rukom zamračiti njihov sjaj, koji je odsjaj
vječnoga svjetla* (2C 165).

- Crve je sklanjao s ceste, da ne bi bili poga-
ženi, posebno zato što su ga podsjećali na Krista,
o kojemu je psalmist pretekao da će na njega gle-
dati *kao na crva a ne na čovjeka, ruglo ljudi i na-
roda prezir* (Ps 22,7; usp. 1C 80 i 2C 165).

- Pčelama je Franjo postavljao med i nešto od najboljega vina da ne bi skapale na zimskoj hlad-
noći (usp. 2C 165).

- *Među životinjama je s posebnom ljubavlju
prihvatao janješce zato što se poniznost našega
Gospodina Isusa Krista u Svetom pismu često
uspoređuje s poniznošću janjeta* (1C 77).

O odnosu koji je Franjo imao prema vatri priča
čitav niz anegdota. Prije nego je liječnik užarenim
željezom liječio njegovu bolest
očiju, rekao je: "Moja sestro vatro,
među mnogim stvorenjima, koje je
Gospodin stvorio, ti si otmjena i ko-
risna. Budi mi naklonjena u ovom
trenutku, budi pristojna kao pravi
plemenitaš, jer ja sam te uvijek
volio i volim te i sada ljubavlju ko-
jom te je Bog stvorio. Molim Stvo-
ritelja, koji te je dao da ublaži tvoju
toplinu i da je mogu podnijeti". I
nakon molitve učinio je znak križa
nad vatrom" (LP 86; usp. 2C 166).

Kad je Franjo jednom bio neopre-
zan i vatra zahvatila njegovu nožnu
odjeću, rekao je jednom bratu, koji
je priskočio da ugasi vatru:

Ilustracija Roberta Wyśa

Najdraži brate, ne nanosi bol vatri!
 Jednom opet, Franjo je odbijao pomoći u gašenju vatre koja je gutala njegovu ćeliju. Štoviše, on je osjetio prigovor savjesti što je iz goruće ćelije spasio jedno krzno umjesto da ga priušti vatri. Goruća drvena glavnja nije smjela biti bačena na zemlju. Trebalo ju je vrlo obzirno položiti, iz poštovanja prema Bogu čije je vatra stvorenje.

Ovo kod Tome Čelanskog zvuči kao sažetak:

On je sva stvorenja zvao "bratom" i "sestrom" i ostrim pogledom svoga srca prihvaćao je tajne stvorenja na

Ilustracija Roberta Wyśa

jedinstven i za druge neobičan način; ta bio je već prispio do slobode djece Božje (1C 81).

I Klara u svemu stvorenome vidi odraz Stvoritelja, upućivanje na Otkupitelja i poziv na pohvalu Boga. Sestre, koje se povremeno nalaze izvan samostana, upućuje da *hvale Boga kad vide lijepo drveće, njihov cvat i lišće; i slično, kad vide ljude i druga stvorenja, treba da hvale Boga iznad svih stvari i u svim stvarima (OK 14,9).*

2. Pokušaj tumačenja

Ako ovi opisi i izvješća trebaju biti nešto od čudnovatih legendi i anegdota, potrebno im je tumačenje.

2.1. Korisnost, simbolično značenje i unutarnja svetost svih stvorenih stvari

Prije nego se dotaknemo ovih triju vrednota, koje su svojstvene svim stvarima, moramo upozoriti na to da se ponašanju ovih dvoje svetaca ne pristupa s "razumom" modernoga čovjeka. Isto tako, neće se moći neposredno izvesti norma za svakodnevno ponašanje jer će se inače uskoro pokazati neprovedivost takve odluke i čovjeku ne preostaje ništa drugo nego da se razočaran vrati u svoju svakidašnjicu. Da bi čovjek shvatio što je Franjo činio, mora u sebi nositi nešto djetinje: dijete razgovara s vodom i s kamenom kao sa svojim partnerom. Ili se mora biti pjesnik: pjesnik u dijelu vidi cjelinu.

Možemo govoriti o trostrukoj dimenziji stvorenja:

- **Uporabna vrijednost:** Tragika zapadne povijesti leži u tome što darove zemlje reducira na njihovu praktičnu uporabnost. Sretni smo što možemo upotrebljavati i koristiti vodu i stvari ovoga svijeta za svoje dobro. Čovjek ima niz temeljnih potreba koje se mogu utažiti samo ako se služi prirodom. Protiv toga se načelno ne može ništa reći. Opasno postaje kad se čovjek postavlja apsolutno, stvara sebi stalno nove potrebe i da bi ih utažio, cijeli svijet upravlja prema ispunjenju svojih potreba i tako ne poštuje vlastitu vrijednost stvorenja.

- **Vlastita vrijednost:** Franjo se izričito protivio tome da se cijela priroda učini upotrebnim objektom budući da sve što postoji *jest* samostalno biće: stoga bi oborena stabla trebala ponovno rasti; divlje bi trave smjele rasti u vrtu... one u sebi nose opravdanje i svoju simboličnu vrijednost. One su, kao stvorenja, naša braća i sestre.

- **Simbolična vrijednost:** Sve što postoji pokazuje na nešto iznad sebe. Sve što postoji bilo je za Franju nositelj značenja. Ono u sebi krije smisao sveobuhvatne cjeline. Ono što Franjo izričito kaže za

Ilustracija Roberta Wyśa

sunce, naime, da je ono Božji znak ("de te Altissimu porta significazione"), to se, načelno, može reći o svakoj stvari i svakom stvorenju. Svi oni upućuje na Stvoritelja. Oni su sakramentalni izraz Vječne Riječi.

Sve što je rečeno o Franjinu držanju u odnosu na prirodu, prenosivo je u mnogostruko većem opsegu na njegovu ljubav prema ljudima.

2.2. Jedinstvo stvorenjâ

Očito je da je Franjo u stvaranju stekao jedno temeljno iskustvo koje ga nikada nije napuštalo: svijet je jedna cjelina, jedno jedinstvo, veličanstveni poredak, koji nije izgrađen hijerarhijski, nego je uvjetovan i određen ravnopravnošću. Njemu je bilo važnije zajedništvo u kojemu su sva bića stvorenja Božja od razlika između čovjeka, životinje, biljke i nežive materije. U ranim se izvješćima stalno naglašava kako je Franjo svim stvarima govorio "brate" i "sestro", kako je razgovarao s vatrom i molio ju za naklonost, kako je pozivao cvijeće, vinograde i sva stvorenja na proslavu Boga i na poslušnost njemu; kako je svim stvorenjima govorio kao da su ljudi koji imaju sposobnost shvaćanja. Isto vrijedi i obrnuto: sunce je Franji otvaralo oči, ptice su ga slušale, cvrčak mu je pravio društvo, ševa je označavala vrijeme molitve, janje je upozoravalo da je vrijeme za misu, cvijeće ga je tješilo, sve mu je dovikivalo: *Bog me je stvorio radi tebe, čovječe, ili: Onaj koji nas je stvorio, on je najbolji!*

Ovo se u Legendi triju drugova sažima ovako: *Nije čudno što su vatra i druga stvorenja častila Franju: mi, koji smo bili kod njih, vidjeli smo kakvom je zbunjenošću i ljubavlju on stvorenja ljubio i častio. I oni su mu pomogli da u duši bude veseo. Njegov je duh bio ispunjen nježnošću i suosjećanjem prema svim stvorenjima, tako da ga je zbunjivalo ako bi se netko bez poštovanja odnosio prema stvarima. On je s oduševljenjem razgovarao sa stvorenjima kao da ona imaju osjećaj za Boga, kao da ga mogu častiti i s njime razgovarati.*

Ilustracija iz: *Im Gespräch* 3/92

Pjesma stvorova. Drvorez O. Fricka i W. Fricka-Kirchhoffa, 1960

I mnogo je puta on pritom zapadao u ono stanje promatranja Boga, u kojemu se gubio svaki osjećaj za vrijeme (TD 86).

Između čovjeka i prirode postoji, dakle, jedan "humani" (= ljudski) odnos. Razina susreta sa

2.3. Upućenost na Krista

Religiozni korijeni suvremene ekološke svijesti sežu do u 13. stoljeće. Već *Pjesma stvorova* zaista uključuje ekološku dimenziju, koju dokazuju riječi kojima jedan izvor započinje izvješće o sastavljanju *Pjesme*: *Svakodnevno nam je potrebna priroda i bez nje ne možemo. Ali ipak mi preko prirode vrijedamo našega Stvoritelja (TD 83).*

Može se ipak posumnjati u to, bi li Franjo dospio do svoga odnosa prema prirodi da se prije toga nije na odlučan način susreo s Kristom. Štoviše, postoji jedno mjesto u kojemu Franjo svaki svoj doživljaj Boga isključivo povezuje s Kristom (usp. Op 1).

I njegov je životopisac bliz takvu tumačenju kad upućuje na posebnu situaciju u kojoj je nastala *Pjesma stvorova*: Franjo je najprije doživio iskustvo krajnje lomljivosti i ugroženosti ("infirmas") od rezignacije i tamne noći ("tribulatio"), iskustvo koje se može označiti kao znak našega vremena. Drugo iskustvo koje je Franjo imao je priklonjenost Bogu, njegovom milosrđu koja se pretvara u novu snagu ("confortatio") i novu sigurnost ("certificatio").

Tek mu ovo drugo iskustvo omogućuje stvaranje ove veličanstvene pjesme stvorenja, pjesme brata sunca. Tek iz priklonjenosti Bogu, iz brata Isusa, mogu stvorenja postati braćom i sestrama. To se može izraziti riječima koje je sam Franjo upotrijebio: *Zaklinjem vas, braćo, ljubeći vam noge, svom mogućom ljubavlju, da koliko god možete, sve poštovanje i svu čast iskažete presvetom tijelu i presvetoj krvi Gospodina našega Isusa Krista, u kojemu je pomireno sve*

svime što postoji i razina zajedništva svih ovih stvorenja za Franju je ljudska razina, ne ispodljudska, ne "dionizijska"¹, tj. opojnog prirodnog zajedništva u kojemu čovjek gubi svoje lice.

što je na nebesima i zemlji i izmireno sa svemogućim Bogom (Ord 12s.)

U euharistiji postaju kruh i vino, darovi stvorenja, mjestom na kojemu se Bog preko Isusa Krista približava čovjeku. Sveti se znakovi (=sakramenti) ne označuju ipak samo odnosom između Boga i ljudske duše. Kako to izražava isusovac, prirodnoznanstvenik i filozof Teilhard de Chardin - sasvim u franjevačkom duhu - oni imaju kozmičku dimenziju. Preko euharistijskog događanja prima cijela materija "veliko posvećenje". Kako u euharistiji, tako i u sakramentu pokore trebaju se braća otvoriti Bogu koji pomiruje. Franjo ih često usrdno potiče na ispovijedanje grijeha. On se čvrsto pouzdaje u to da Bog skrušenom grešniku pruža obilno smilovanje. Kristološki se korijeni franjevačke ekološke svijesti jasno vide i na problematičnim poljima, na kojima su već u 13. stoljeću bile potrebne ekološke mjere. Svakako da tada još nije bilo masovnoga zagađivanja prirode, ali već je bilo bezobzirnog iskorištavanja prirode sječom šuma (za rudarstvo, brodogradnju itd.). Možda anegdota o ostavljanju stabla da raste, o kojoj je ranije bilo riječi, stoji u izravnoj vezi s masivnim zahvatom u šumsko blago Monte Subasija.

Sigurno je da je na jednoj drugoj razini postojalo prošireno zagađivanje - zagađivanje govora i znakova. Riječi, rečenice, tekstovi, sve je moglo biti iskvareno i upropašteno. Franjo nije htio nijednu riječ izbrisati kad ju je već jednom napisao. On je svaku riječ susretao s poštovanjem koje se inače poklanja tajni. On nije htio da riječi, tekstovi i knjige jednostavno leže

Klara kod bolesnika. Linorez s. Klare Winkler, OSF

¹ Nazvana po grčkom bogu Dionizu, bogu vina i opijenosti

Posebni križ.
Sv. Klara, Asiz,
13. stoljeće

na tlu, nego ih je podizao i stavljao na mjesto koje je odgovaralo dostojanstvu tajne. I najobičnije riječi, naime, sadržje, kako je Franjo mislio, slova iz kojih bi se moglo napisati ime Isusa Krista, Riječi Božje.

Bilo je zagađivanja znakova: crkava, oltara, oltarskih pokrivača i hostija. Franjo je prolazio s metlom da bi čistio crkve; s ciborijima da bi skupljao hostije što su ležala na tlu; sa željezom za hostije da bi pekao dobar pričesni kruh. Klara se priključila ovom nastojanju: za svoga je bolovanja vezla tjelesnike za okolne crkve.

Franjo je zahtijevao odgovarajući odnos između znaka i označenoga tj. Isusa Krista. Bio je uvjeren da nama ljudima na ovome svijetu nije ostalo ništa od nevidljivoga Boga doli Isus Krist, odn. njegova Riječ i njegovi znakovi. Iz ovoga je središta Franjo čitao stvaranje novim očima i posve drugačije, i on bi se snagom ovoga shvaćanja Krista borio protiv svakog oblika razaranja i zagađivanja okoliša.

Franjo je bio uvjeren da mi u svom životu možemo dostići nevidljivoga Boga po posredniku Isusu Kristu. Iz svoga iskustva dubokog poštovanja i veselja zbog Božje prisutnosti u svakom pojedinom stvorenju on je našao put do svoga shvaćanja Krista. Znanje o Kristu, prvor-

denom svega stvorenja i vjera u tajanstvenu prisutnost u srcu svakog pojedinog stvorenja su bitne za franjevački život. Tko je svjestan ovoga misterija i tko iznad pojedinačne vrijednosti svake osobe i svakoga stvorenja svagdje primjećuje Kristovu prisutnost, taj nijedno stvorenje ne može povrijediti. Naše vrijeme treba ovakvo razmišljanje i ponašanje i ono to očekuje od franjevačke obitelji.

I ovdje je unutarnje držanje pretpostavka za konkretno djelovanje. Na početku stoji spremnost otvaranja očiju, ušiju i srca za vrijednost i ljepotu svega stvorenoga jer ljubiti možemo samo ono što poznajemo. Koga Svetac iz Asiza tako nadahnjuje, taj se osjeća pozvanim na suradnju sa svim ljudima dobre volje u očuvanju stvorenja.

Pretpostavka za ekološko djelovanje je znanje o čovjekovu mjestu u cjelini stvorenja. On ne stoji iznad stvorenja, nego u njemu. Poniznost je primjereno držanje. Latinska riječ za poniznost (= humilitas) je vrlo snažna: čovjek je u srodstvu s humusom zemlje, stvoren od njega.

Uzor za obiteljski sklad svih stvorova nije samo franjevačka spiritualnost. I indijanske, afričke i azijske religije daju za to vrlo vrijedne poticaje.

Pravda i mir, predstavljeni
plodovima zajedničkog
gospodarstva.
Crkva u Centro Popular
sv. Franje u Florianu, Brazil

2.4. Solidarnost i ustrajnost

● Temeljno držanje za ekološko ponašanje je solidarnost. Ona se odnosi na generacije koje dolaze, izražena u vrlo poznatoj riječi: "Mi našu zemlju nismo naslijedili od naših roditelja, nego od naše djece". Trebamo je u franjevačkom duhu "vratiti" Bogu da bi je on mogao staviti na raspolaganje kao životni prostor ljudima budućnosti. Tko prihvaća ovaj temeljni stav, taj će, ponukan svojom nutrinom, uvijek naći putove da učini male, ali djelotvorne korake za održanje stvorenoga. Ovdje ćemo skicirati samo neka područja u kojima se može konkretizirati pravi stav prema stvorenome.

● Tko se trudi oko toga da ne živi rastrošno, taj postupa ekonomično s darovima (= resursi) zemlje. Radi se o tome da čovjek ne prisvaja sebi više nego što mu je potrebno. Individualni životni stil je početak. Sljedeći korak vodi do istomišljenika, koji se također trude oko budućnosti planeta Zemlje. Ekološke skupine trebaju u članovima franjevačke obitelji naći pouzdane saveznike i partnere. Bilo iz filozofskih bilo iz religioznih motiva, ljudi mogu zajednički svjedočiti o hitnosti ekološkog preokreta.

● Odgovorni ljudi u društvu, politici i gospodarstvu imaju dodatne mogućnosti za ostvarenje svoje brige oko "majke zemlje". Ovdje se poseb-

Sve u rijeci. Mariza, Fortaleza, Brazil

no članovima Svjetovnog trećega reda otvaraju šanse za djelotvorni rad. Na ovaj način može duh svetoga Franje, tako prijateljski raspoložen prema životu, postati djelotvoran pri rješavanju jedne od najvažnijih zadaća današnjega čovječanstva.

Crkveni i franjevački izvori

Biblija:	Post 1,1-2,6; Ps 22,7
Crkveni dokumenti:	
Izvorni spisi:	PS 7; Ppr 12s.; OP 1; 1C 77; 79; 81; 2C 165; TD 83; 86; OK 14,9
Međufanjevački dokumenti:	
OFM - OFMCap - OFMConv	
OSC (klarise)	
OSF (TOR)	
Franjevačka zajednica: FZ	
Nadopune	

Uputa: Sudionici tečaja neka nadopune navode iz izvora.

1. vježba:

Pročitaj sljedeći odsjek iz Apostolskog pisma od 29. studenoga 1979., u kojemu papa Ivan Pavao II. imenuje sv. Franju zaštitnikom ekologije:

Za vječni spomen:

Svetoga Franju Asiškoga ubrajamo s pravom u one glasovite svece koji su poštivali prirodu kao čudesni dar Božji ljudima. On je znao častiti svako pojedinačno Stvoriteljevo djelo, on je, potaknut božanskim duhom, spjevao onu sjajnu "Pjesmu stvorova", u kojoj radi najvišega, sve-mogućega, dobrog Boga izražava dužnu hvalu osobito bratu suncu, bratu mjesecu i nebeskim zvijezdama. Prigodom jednoga vijećanja naš je

poštovani brat kardinal Oddi, prefekt Kongregacije za kler, prije svega u ime članova međunarodnoga udruženja "Planning environmental and ecological institute for quality life" zamolio imenovanje svetoga Franje Asiškoga zaštitnikom okoliša.

Pitanja:

1. Što je potaklo papu da svetoga Franju imenuje zaštitnikom okoliša?
2. Što je zajedničko ekologiji i sakramentu?

2. vježba:

Pročitaj sljedeći tekst:

Izjava franjevacca pri OUN prigodom konferencije Ujedinjenih naroda o ekologiji i razvitku (UNCED / ECO) u Rio de Janeiru/Brazil 1992. godine:

U zbirnom pojmu "Ustrajni razvitak" sažimaju se "alternativni razvojni modeli". Ove dvije riječi sadrže različite koncepte i značenja. Takav alternativni razvitak mora, iz franjevačke perspektive, težiti prema novoj kvaliteti ljudskoga života i ne smije se ograničiti samo na ekonomski razvitak; on mora priznati da se moraju uzimati u obzir potrebe sljedeće generacije i da se ponovno moraju stvoriti kulture - kao dio rastuće odgovornosti za sav život.

To za franjevačku obitelj znači prihvaćanje projekta svakoga života a da mu se ne nameće dominirajući stil. Mora se ponovno otkriti umijeće

međusobnoga dijeljenja života. Ekološka je kriza nastala iz racionalizma koji je danas preživljen. To je vidljivo iz njegove vlastite slabosti.

Utopije i pozitivni razvoji

Nasuprot ideji da postoji samo jedan tip pozitivnoga razvitka, nastaju u Latinskoj Americi posve različite utopijske prakse. Moguće je, dakle, pokušati s alternativnim modelima, koji nastaju iz utopijskih snova. Utopijska se iskustva razvijaju iz moralne obveze obrane života. Takvoj je utopiji svojstvena težnja prema socio-ekološkoj demokraciji, u kojoj prirodni okoliš ostaje očuvan, ne samo da bi se pokrila potreba današnjega društva, nego da bi se poštivali i drugi oblici života - životinjski i biljni - koji također imaju pravo na ostvarivanje svoga vlastitoga životnog projekta. Život je po sebi vrednota i, kao takav, mora se respektirati i promicati. Iz franjevačke se

perspektive utopijski projekti mogu realizirati samo izvan logike moći, kad ih se prizna dijelom života i povezanim sa životom. Tako ljudi postaju bića koja su "povezana međusobno i s drugima".

Nova spiritualnost

Ekološka nam perspektiva dopušta razvitak jedne nove duhovnosti, koja je usidrena u franjevačkoj karizmi. Sva bića stoje u uzajamnoj povezanosti u univerzalnom sestrinstvu. Čovjek se vidi kao dio kozmičkoga jedinstva koje obuhvaća sve stvorenje. Samo je ljudska osoba u stanju "drugačijost" drugih stvorova svjesno pozdraviti i na odgovoran način s njima živjeti ne dominirajući nad njima i ne razarajući ih. Priznajemo da je zemlja naša majka koja stvara i održava život; mi je nazivamo sestrom zato što - zajedno s njom - doživljavamo i slavimo naš odnos prema Stvoritelju. Potaknuti ovom franjevačko-kozmičkom vizijom, pozivamo sve ljude na prestanak potrošačkog mentaliteta, gomilanje dobara, pljačkanje i zlorabu prirode. Također ih pozivamo na jednostavan način života, na sestrinske odnose, solidarnost i poštovanje svih oblika života. Želimo štititi i braniti stvorenja, prije svih ona koja su najviše ugrožena.

Nova kultura

Potrebna je jedna nova kultura, gdje će se jednako visoko cijeniti ženski i muški elementi u njihovoj simboličnoj, afektivnoj i skrbničkoj dimenziji, pri prevladavanju mačizma², hladne racionalnosti i svih oblika dominacije. Radi se o traženju svijeta sestrinske prisutnosti gdje otkrivamo poruku života. Hitno je potrebno kulturu smrti zamijeniti kulturom života. Stvaranje ove nove

kulture vodi prema inkulturaciji u mnogostrukosti ako prihvaćamo projekte drugih; i to ne samo projekte za ljude, nego i za biljke i životinje, kamenje i vodu.

To će dovesti do nove prakse u svjetlu ekologije i opredjeljenja za siromašne. Dosljedno, bit će potrebno obnoviti pastoralne pothvate u potrazi za vlastitim socio-ekološkim subjektom, a da se i dalje ne utvrđuju ukrućene strukture gospodarenja. Mora nastati nova politika gdje će organizacije zajednica postati primjerima promjena i solidarnosti. To će nam dopustiti da se i sami uključimo u svijet siromašnih i rubnih skupina, kao i same prirode. Na taj bi način franjevačka obitelj mogla postati instrumentom promjene. Snagom svoje vlastite utopije ona omogućuje nastanak ove nove kulture: kao sakrament Boga života u službi života.

Potpisani:

Franjevci kao nevladina organizacija pri UN-u, Brooklyn, New York, USA
CIPFE, Montevideo - Urugvaj
DINFRRRAJUPE, Serviço Interfranciscano de Justiça, Paz e Ecologia nno Brasil (Međufanjevačka služba za pravdu, mir i očuvanje stvorenja), Petrópolis, RJ, Brazil.

Pitanja i zadatci:

1. Koji su iz franjevačke perspektive kriteriji za "ustrajni razvitak"?
2. Posluži se ovim tekstom i napiši nekoliko bilježaka.

² Mačizam - pretjerana muška samosvijest

3. vježba:

Pročitaj sljedeći tekst:

Iz Pastirskog pisma biskupa Iz Papue, Nove Gvineje i Solomonskih otoka 1988.: "Stvarati okoliš za sutra":

"Zemlja sa svojim blagom pripada svima. Ako pojedinci ili skupine prisvajaju sebi jedan dio ove baštine, onda se to zakonski može dogoditi samo ako se ovo primjereno odnosi prema potrebama pojedinca ili skupinâ, ili ako je stvarno i djelotvorno upravljeno univerzalnim određenjem.

Znanost i tehnika su proizvod i baština čovječanstva. Individualni prilozi, ma kako veliki oni bili, samo su integrirajući dio znanosti i tehnike čovječanstva i povezani su s onim što su drugi prije njih ili istodobno s njima postigli. Ova se socijalna obveza mora izravnati tako što će se socijalna funkcija znanosti, tehnike i sav ljudski rad poštovati i učiniti djelotvornim. Ljudi su samo

korisnici, upravitelji, popravitelji i sluge ove zajedničke baštine koju predstavlja zemlja sa svojim resursima i oni ovu funkciju moraju ostvariti nesebično i inteligentno.

Na koncu svoje pastirske riječi postavljaju biskupi Papue-Nove Gvineje konkretna pitanja i zadaće:

1. Dokle seže osobno sudioništvo kad se radi o razvojnim projektima koji za cilj imaju kratkoročni i kratkovidni profit?
2. Koliki je naš utjecaj na političare da bi se ostvarile promjene zakona koje i sljedećim generacijama jamče zdrav okoliš?

Pitanje:

Koje mogućnosti djelovanja vidiš u osobnom i političkom okruženju?

4. vježba:

Pročitaj dokument iz Gubbija s međunarodnog seminara Terra Mater iz 1982. godine:

"U povodu 800. obljetnice rođenja sv. Franje Asiškog održan je u Gubiju, dobro poznatom gradu međunarodni seminar za franjevačko pomirenje i mir "Terra Mater" (Majka zemlja). Sudionici su na kraju svoga vijećanja zaključili da cijelom svijetu dozovu u svijest činjenicu da je budućnost čovječanstva i naše jedine domovine, planeta Zemlje, u opasnosti. Unatoč upozorenjima sa skupštine UN-a, održane prije deset godina u Stockholmu, položaj se okoliša na zemlji sve više pogoršavao.

Narušeni odnos čovjeka prema okolišu i zanezarene socijalne obveze prouzročile su veliko zlo. Stoga sudionici žele svima uputiti usrdan poziv na nadvladavanje rezignacije i fatalizma. Oni pozivaju na djelovanje, i to na planiranje jedne ostvarive i poželjne alternativne budućnosti. Oni objavljuju da hitno mora prestati današnje orijentiranje čovjeka na tlačenje i iskorištavanje, što, prije svega, prakticira manjina čovječanstva u industrijaliziranim zemljama.

Ovo se orijentiranje, koje je do danas karakteristično za odnos čovjeka prema prirodi i ljudi međusobno, mora zamijeniti stavom dijeljenja,

čuvanja, uzajamnoga poštovanja i bratstva među svim stvorenjima.

I danas vrijedi primjer svetoga Franje Asiškoga i njegova poticajna snaga. Znajući za isprepletenost s okolišem i u svijesti da je čovjek nužno upućen na skladni i svjesni odnos s prirodom, on je stvorio, najprije u svojoj vlastitoj zajednici, alternativni sustav univerzalnoga bratstva, u kojem se ljudi, životinje, biljke i minerali smatrali braćom i sestrama.

Franjevačka poruka zahtijeva štedljivu uporabu zemaljskih dobara. Za ovo je potrebno:

- shvatiti da se napredak ne sastoji u skupljanju materijalnih dobara, u provođenju politike moći i, konačno, u bavljenju samo sadašnjosti, nego u poboljšanju kvalitete života;

- poticati poštovanje prema prirodi i vlastitoj vrijednosti osoba, zajednica i kultura;

- shvatiti da se alternativni program može ostvariti uključivanjem svih, osobito mladih;

- priznati da je potrebna uzdržanost, mjera i ravnoteža u gospodarstvu industriji odbacivanjem tehnologija koje razaraju prirodu i škode ljudskom zdravlju kao i cijelom društvu;

- razvijati stil života s manjom potrošnjom energije i izvora (razvitak, dijeljenje, političke i socijalne organizacije), i to odgovarajućim preustrojem tehnologije i stvaranjem ravnoteže između poduzeća i naselja na određenom području;

- svratiti pozornost na problem gladi u svijetu, koji je jasni znak krize okoliša, i na neravnomjernu podjelu resursa, što svoj razlog ima u izobličenim tržišnim mehanizmima;

- razvijati odgoj, znanstveno istraživanje u skladu s ovim principima;

- osigurati da tehnologija, jedan od specifičnih izražajnih oblika čovjeka i njegove kreativnosti, ne nanosi štetu. Tehnika će tek onda zadovoljiti potrebe ljudi kad bude iskorištena poštujući

čovjekovo dostojanstvo i prirodni krvtoka planeta Zemlje;

- zadržati etička pravila u ponašanju prema ljudima i svim drugim živim bićima i štititi biljni i životinjski svijet od istrjebljenja njihovih vrsta, prekomjernog uzgajanja i neodgovorne, rasipne zloporabe (npr. lov, mučenje i beskorisno razaranja), kao i od promjena njihova životnog prostora;

- upraviti pozornost na tri problema, koji danas osobito prijete čovječanstvu: rast stanovništva, neravnomjerna podjela dobara i prestarjelost;

- odbiti svaki oblik nasilja nad prirodom i ljudima;

- priznati da održanje prirodnog i ljudskog okoliša predstavlja bitni preduvjet za pravedni razvitak;

- u povijesti i različitim kulturama čovječanstva otkriti iskustva koja omogućuju planiranje alternativne budućnosti i stvaranja sustava društva koje će stajati u uzajamnoj ovisnosti;

- u svjetlu gore rečenoga ispitati kako bi ponovno oživjele kulturne baštine i njihovo vrednovanje (svaka graditeljska, umjetnička, povijesna i tradicionalna baština) kao glavni izvori obogaćenja kvaliteta življenja u svakoj zemlji;

- odbiti sve aspekte ljudskoga života koje su otuđene ili koje otuđuju, od političkog jednodimenzionalnog potrošačkog ponašanja, da bi se promicalo vrednovanje svake ljudske osobe uz pomoć različitih socijalnih i političkih organizacija, koje bi svoju zadaću vidjele u što je moguće većem razvitku, mnogostrukosti i usmjerenju aktivnosti, zadaća i individualnih doprinosa za život društva.

Sudionici "Terra Mater" posve naglašeno zahtijevaju sljedeće:

1. da se ulože sva sredstva u razvitak ljudskih sposobnosti u svim institucijama, u društvu kao cjelini i u uzorcima ponašanja putem novih oblika odgoja, koji se baziraju na budućnosti, što predstavlja odgovornu brigu za našu budućnost i

na sudjelovanju svih građana u donošenju potrebnih odluka za našu budućnost;

2. da oni, koji su odgovorni za kulturne poslove i oni koji rade u masovnim medijima korektno i točno izvještavaju o krizi okoliša i njezinim uzrocima;

3. da odgovorni za javni odgoj u svim zemljama i na svaki način, na svakoj razini u svakom smjeru razvijaju programe poučavanja koji bi nudili široki odgoj u pitanjima okoliša i u narušenim odnosima između ljudi i resursa, tako da se može postići što jasnija svijest o ovim problemima;

4. da vođe svih religija i crkve svake konfesije upozoravaju svoje članove na netaknutu kvalitetu prirode kao i na moralno pravo i dužnost poštovanja prirodnog i ljudskog okoliša i da oni u ovom smislu potiču odgoj svojih službenika i posreduju religioznu vrijednost ovih principa. Posebno je poželjno da Svjetsko vijeće crkava i Sveta Stolica oblikuju organe za ekologiju koji su pripremljeni za ovu zadaću, i da biskupi, dušobrižnici i mjesne Crkve neprestano kod vjernika bude svijest njihove odgovornosti kao aktivnih sudionika u razvitku jedne bolje kvalitete življenja kao i da sudjeluju u zaštiti prirode i okoliša;

5. da članovi Svjetskog parlamenta i pojedinačnih vlada surađuju kako bi se zaliječile rane koje su planetu već nanesene, i to potvrđivanjem svakog mogućeg prioriteta u javnim investicijama i radnim projektima s programima za zaštitu tla, reguliranja vode, pošumljavanja, kultiviranja pustinja razorenih predjela, reduciranja i sprječavanja zagađivanja okoliša i ponovnog osvajanja prirodnog okoliša i s time povezane ekološke ravnoteže;

6. da nevladine organizacije jasnije i energičnije fokusiraju svoje programe na probleme ljudskoga preživljavanja kako bi utjecale na političke i ekonomske odluke koje se odnose na okoliš.

Na koncu, sudionici seminara "Terra Mater" opominju svjetske vlade da djeluju u uspostavljanju mira, razoružanja, uzajamne solidarnosti u međunarodnim odnosima, za odbacivanje svakog oblika nacionalizma, koji se protivi ovim ciljevima, i da traži rješenje za uklanjanje nesklada koji postoji između "sjevera i juga" planeta. Ostvarenju ovih ciljeva mora se težiti konkretno skraćivanjem izdataka za vojsku.

Kvaliteta življenja cijeloga društva i okoliša povjerena je stoga ljudskoj odgovornosti. Ova se odgovornost svakoga muškarca i svake žene mora pretočiti u neposredno i konkretno djelovanje koje nije motivirano vizijama katastrofe nego nadom u budućnost.

Konferencija franjevačkih obitelji
Opći tajnik Fra Ernesto Caroli

Udruženje "Italia nostra"
Predsjednik Giorgio Luciani

Talijansko udruženje "World Wildlife Fund"
Predsjednik Fulco Pratesi

Nacionalno udruženje za zaštitu životinja
Predsjednik Giancarlo Rombaldi

Talijanska liga za prava životinja
Predsjednik Laura Girardello

Zadaća:

Napravi kratki sažetak:

- zahtjevi koji omogućuju štedljivu uporabu dobara;
- realističnih zahtjeva za naše buduće ponašanje.

Prva primjena:

Ponovno otkriti našu srodnost s prirodom

Kako bi bilo kad bismo nanovo otkrili našu srodnost s prirodom,

- tako što se ne bismo dali posve apsorbirati radom i dužnostima, nego svaki dan tražili kontakt s prirodom i tako ponovno zadobili svoju prirodnost;

- tako što bismo znali "elementarno" izraziti svoju životnu radost kad bismo imali posla sa zrakom i vodom, s vatrom i zemljom;

- tako što bi naše majke i očevi upozoravali svoju djecu na male ljepote prirode i porive života i sudjelovali u divljenju djece;

- tako što bismo ponovno neposredno doživljavali ritam godišnjih doba: toplinu i hladnoću, sunce i kišu, padanje lišća i zrenje plodova i uključivali se u "svako vrijeme";

- tako što svoje stanove ne bismo ispunjavali suvišnim luksuzom nego ostali povezani s jednostavnim stilom življenja i stanovanja u skladu s prirodom;

- tako što ne bismo u svako godišnje doba htjeli jesti sve, nego se ograničavali na one proizvode koji upravo imaju svoje vrijeme.

Kako bi bilo kad bismo tražili mogućnosti za uspostavljanje bratsko-sestrinskih odnosa sa svim stvorenjima

- tako što bismo se u razgovoru i ponašanju prema svakome odnosili obzirno i u protivniku gledali brata ili sestru;

- tako što bismo prirodu promatrali ne iz aspekta korisnosti, nego kao vrijednost u sebi;

- tako što bismo pokušavali da naš odnos prema stablu, brdu, vodi i svim stvorenjima bude zrcalo međuljudskih odnosa;

- tako što bismo bol bližnjega osjećali kao vlastitu bol;

- tako što bismo se obzirno i štedljivo odnosili prema zraku koji dišemo, prema vodi koju pijemo, prema vatri koja nas grije, prema zemlji koja nam daje svoje plodove;

- tako što bismo se radovali cvijeću koje ostaje na livadi, a ne mislili da ga uvijek moramo brati;

- tako što bismo između mnogo stabala ili grmova odabrali koji i "adoptirali" ga.

Kako bi bilo kad bismo osjećali duh dijeljenja

- tako što bismo automobil, kuću, vrt, stvari koje imamo dijelili s drugima;

- tako što bismo otvarali svoja vrata, dijelili s drugima stol i njegovali gostoljublje;

- tako što bismo se rado odrekli nečega da bismo štedjeli prirodu kako bismo sa svim ljudima dijelili stvoreno;

- tako što bi vlasnici morskih obala i drugih posjeda svoje imanje i drugima učinili dostupnim;

- tako što bismo redovito informirali o povezanosti gospodarskog rasta i krize okoliša, o ovisnosti o devizama i gladi, o industrijaliziranju i siromaštvu i iz ovih iskustava došli do solidarnog stila življenja.

Kako bi bilo da se uvježbavamo u duhu mira

● kad bismo zagospodarili skrivenim agresivnostima u nama i višestrukim nasiljem u riječima i ponašanju i oslobodili ih se tjelesnim naprezanjima u prirodi;

● tako što u životu (u ophođenju s nama samima, ali i u ophođenju sa životinjama i ljudima i drugim stvorenjima) ništa ne bismo htjeli nasilu postići (A. Rotzetter).

Zadaće i pitanja:

1. Odaberi dvije-tri točke koje Ti *individualno* možeš ostvariti. Čime ćeš započeti?
2. Odaberi dvije-tri točke, koje Vi *zajednički* želite ostvariti (u zajednici, skupinama, župi, klubu itd.). Čime ćete započeti?

Druga primjena:

Meditacija o razbijenom svijetu

Pripovjedač:

Zemlja je bila lijepa dok duh čovječji nije iznad nje počeo lebdjeti i dok nije sve razorio.

I ljudi rekoše: Neka zavlada tama... i bijaše tama. I ljudi su više ljubili tamu i tako su tamu nazvali "sigurnost".

I podijelili su se na rase, religije, spolove i socijalne klase.

1. skupina:

I nije bilo večeri i nije bilo jutra sedmoga dana prije kraja. I ljudi rekoše: Trebamo snažnu vladu da nas kontrolira u našoj tami.

Treba da nastanu armije da bismo kontrolirali svoja tijela kako bismo naučili čisto i djelotvorno ubijati u našoj tami.

2. skupina:

I nije bilo večeri ni jutra šestoga dana prije kraja. I ljudi rekoše: trebamo rakete i bombe da bismo brže i lakše ubijali. Militariziranje i sigurnost moraju biti još temeljitiji.

3. skupina:

I nije bilo večeri ni jutro petoga dana prije kraja. I ljudi rekoše: moraju postojati desni i lijevi

redovnici - ugodni oblici življenja za redovnike i drugi oblici bježanja, jer postoji stalna sablazan - STVARNOST siromašnih i tlačanih, koji uzne-
miruju našu lagodnost.

4. skupina:

I nije bilo jutro ni večeri četvrtoga dana prije kraja.

I ljudi rekoše: Neka nastanu borbe među narodima, tako da iskusimo tko je naš mogući zajednički neprijatelj.

1. skupina:

I nije bilo jutro ni večeri trećega dana.

I, konačno, ljudi rekoše: Stvorimo boga na svoju sliku. Neka se neki drugi bogovi s nama mjere. Recimo da misli - onako kako mi mislimo, neka mrzi - onako kako mi mrzimo i neka ubija - onako kako mi ubijamo.

2. skupina:

I nije bilo jutro ni večeri drugoga dana prije kraja.

3. skupina:

Na sudnji je dan bio veliki šum na licu zemlje. Vatra je uništila čudesni globus i tada je bila - tišina. Od gareži crna zemlja sada je dobila odmor da bi se poklonila jedinome pravome Bogu.

Svi:

I Bog vidje sve što su ljudi učinili;
i u tišini nad tinjajućim ruševinama zaplaka Bog.
Hrpe rušilačkih i smrtonosnih putova. Ali, nije
sve izgubljeno. Postoje životonosni putovi - bor-
be za oslobođenje, duhovni stavovi, koji naše
azijske narode održavaju na životu.

Tekst s Filipina

Treća primjena:

Kako možemo djelovati?

U brošuri švicarske Akcije za zaštitu klime nabro-
jane su posve praktične mogućnosti djelovanja.
One se tiču najvažnijih područja na kojima se u
svakidašnjici mogu ostvariti djelotvorni prilozi za
održanje stvorenoga:

a) Potrošnja

*Nаша potrošnja guta više od četvrtine sve energije
koja nam je potrebna. Upravo se ovdje isplati štedjeti.*

*Najprije misao: Je li stvarno istina da gotovo svi
konzumni artikli čine naš život uistinu vrijednim
života? Pokušajte uživati drugačije, štedeći ener-
giju, npr. priuštite sebi tjedno jednu masažu. Po-
sjetite oblikovne, glazbene plesne ili druge teča-
jeve. Obrazujte se dalje. Ulažite u mjere štednje
energije u vašem stanu ili kući. Ulažite svoj no-
vac u zaštitu klime i mjere štednje. Kupujte du-
gotrajne kućanske i električne aparate s malom
potrošnjom energije, koji se daju popraviti.*

*Kupujte kvalitetno vrijednu odjeću i cipele
umjesto modnih jednodnevnih mušica. Kupujte
namještaj od domaćega masivnog drveta. Neka
vam tropsko drvo bude tabu. Krčenje tropskih
šuma u velikoj mjeri pridonosi efektu plastenika.*

*Pri kupovanju pripazite na kvalitetu i ambalažu.
Prednost dajte neupakiranim proizvodima ili*

Pitanje:

*Što te se u ovoj meditaciji doima u
usporedbi s biblijskim izvještajem
o stvaranju?*

*neznatno upakiranim. Pri kupovanju služite se
korpom. Sredstva za čišćenje i kozmetiku kupu-
jte u posudama koje se mogu ponovno puniti.*

*Pišite, kopirajte i tiskajte na reciklažnom papiru.
Ne dopustite da vas pošta zasipa nepoželjnim re-
klamama.*

*Umjetnički predmeti donose radost i ne troše
mnogo energije. Bavite se športom u prirodi, pli-
vajte u nezagrijanim kupalištima. Plivanje u dvo-
ranskom kupalištu, skijanje kao i klizanje na
umjetnoj pisti troše mnogo energije.*

*Radite manje ako to sebi financijski možete pri-
uštiti. Tako ćete imati više vremena za sebe i za
druge i izdavati ćete manje novca za konzumne
predmete.*

b) Ishrana

*Poljodjelstvo i industrija prehrambenih sredstava pri-
donose s oko 20% srednjoeuropskom udjelu u efek-
tu plastenika. Promjena naših hranidbenih običaja
može dovesti do promjene stava kod proizvođača.*

*Jedite manje mesa ili ga ne jedite nikako! Za pro-
izvodnju mesa potrebno je 6-8 puta više energije
nego za odgovarajuća biljna prehrambena sredst-
va. K tomu, kod držanja životinja nastaje plin
metan koji je suodgovoran za efekt plastenika.*

Jedite sezonsko povrće i voće, osobito ono koje se uzgaja u vašoj sredini. Jedan kilogram domaćih rajčica, uzgajanih na slobodnom, troši oko 0,4 kvs; jedan kilogram domaćih rajčica iz zagrijanih plastenika troši 15 kvs. Kod rajčica s Kanarskih otoka, koje se uvoze, to je već 47 kvs.

Jedite što više sirovu hranu i kupujte svježije proizvode. Duboko zamrznuti proizvodi trebaju za proizvodnju, skladištenje i transport oko tri puta više energije od svježih živežnih namirnica.

Žito, povrće, voće kupujte iz kontrolirane biološke sadnje. U biološkoj se sadnji zahvaljujući neupotrebi umjetnog gnojiva smanjuje istjecanje opojnog plina (smijavac), što se događa u plastenicima.

Pijte vodu iz vodovoda kao dnevno piće. Voda iz vodovoda praktično u cijeloj Švicarskoj nije štetna za zdravlje. Kupujte domaće sokove od voća i povrća.

I u restoranu jedite malo mesa i svježije sezonske proizvode. Ako je moguće, uzgajajte sami voće i povrće, ali to činite bez umjetnog gnojiva i kemije.

c) Promet

Način vašega kretanja bitno utječe na vašu osobnu potrošnju energije. Dat ćemo vam nekoliko prijedloga.

Ozbiljno razmislite je li vam auto stvarno potreban. Testirajte javni promet, bicikl i vašu trkačku kondiciju. Jedan automobil do svoga kraja potroši prosječno 12.000 litara goriva, 112 litara motornog ulja, 10 litara sredstava za odmrzavanje, šest litara tekućine za kočenje, 3 izdušna kompleta, 16 guma, 24.000 litara vode za pranje, 10 uljnih prečistača, pet zračnih prečistača, 20

svjećica. Za ovo vrijeme on zagadi oko milijun kubnih metara zraka i proizvodi oko 30 tona CO₂!

Kupujete li auto, izaberite što štedljiviji ili solar-mobil. Promislite, možete li automobil dijeliti s drugima. Smanjite svoje putovanje automobilom godišnje za oko 2.000 km. Time ćete već uštedjeti oko pola tone CO₂ godišnje. Ispitajte možete li kombinirati vožnju do svoga radnoga mjesta: autom i željeznicom, ili putujte zajedno s kolegama. Ne vozite se na relacijama manjim od tri kilometra. Vozite u što višem stupnju prijenosa ("brzini"). Automobil koji pri brzini 50 km/h u četvrtom stupnju troši 4,5 litara, u trećem stupnju treba 5,5 a u drugom 7,5 litara.

Održavajte svoj automobil da vam može što dulje služiti. Proizvodnja jednoga automobila stoji toliko energije koliko prijednih 35.000 kilometara.

Kad planirate praznike, upitajte se možete li stići na svoj cilj vlakom, ili autom u vlaku, ili brodom umjesto zrakoplovom. Ispitajte može li se putovanje na kakvu sjednicu zamijeniti telefonskom konferencijom.

Sa svojom obitelji nedjeljom otidite u prirodu pješice ili biciklom.

Zadaće:

1. Za svako područje sastavi osobne prioritete.
2. Označi prijedlog koji ćeš kao prvi ostvariti s 1), drugi s 2) itd.
3. Nakon mjesec dana sam se kontroliraj tako što ćeš se upitati koliko si ostvario svoje namjere.

Četvrta primjena:

Zakonodavci u čitavom nizu država definiraju životinje kao "stvari".

Zadaće:

1. Ispitaj pravno stanje u tvojoj zemlji. Ako se prema živim bićima odnosi kao prema stvarima, što misliš da ti trebaš učiniti?
2. Promisli koliko ovo utječe na odnos između čovjeka i stvaranja.

Literatura

F

Bernhart, J.,

Heilige und Tiere (München 1937) 7.

BGB,

Das Bürgerliche Gesetzbuch, mit Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (München, 1965).

Boff, L.,

- Kleine Sakramentenlehre (Düsseldorf 1976).
- Zärtlichkeit und Kraft. Franz von Assisi mit den Augen der Armen gesehen (Düsseldorf, 1983) 16-75.

Doyle, E.,

St. Francis and the Song of Brotherhood (London, 1980).

Gollwitzer, G.,

Botschaft der Bäume: gestern, heute, morgen? (Köln, 1984).

Groot Wassink, J.,

Hedendaagse Franciscanese Spiritualiteit. Een handreiking aan ecologen (Haarlem, 1980).

Guardini, R.,

Das Ende der Neuzeit (Würzburg 1950).

Leclerc, E.,

Le cantique des créatures ou les symboles de l'union (Pariz, 1970).

Lehmann, L.,

- Tiefe und Weite. Der universale Grundzug in den Gebeten des Franziskus von Assisi (Werl, 1984) 300-324.
- Franziskus und die utopische Bewegung heute: Franziskanische Studien 67 (1985) sv. 1.

Marzi, M. de,

S. Francesco d'Assisi e l'ecologia
(Padova, 1981).

Mislin, H./Latour, S.,

Franziskus, der ökumenisch-ökologische
Revolutionär (Hohenstaufen, 1982) 61 i 64.

Missionszentrale der Franziskaner (izd.),

iz niza: Berichte -Dokumente -Kommentare:

- sv. 3: Franziskus und der neue
Materialismus: eine franziskanische Antwort
auf die Umweltkrise (Bonn, 1980).
- sv. 26: Franziskanische Bruderschaft in
Natur und Gesellschaft. Ausweg aus dem
Irrweg einer wissenschaftlich-technischen
Kultur (J. Groot Wassink), (Bonn, 1985).
- sv. 46: Unsere Mutter Erde - Lebensraum
für alle (Bonn, 1990).
- sv. 65: Erde - Mutter Erde - neue Erde,
Texte und Reflexionen aus Lateinamerika
(Bonn, 1996).
- Medunarodni seminar "Terra Mater",
prigodom 800. obljetnice rođenja sv. Franje
(Gubbio, 1082) neobjavljeno (Bonn, 1982).

Przewozny, B.,

St. Francis and ecologists: Their different
Inspirations: Miscellanea Francescana 84
(1984) 544-560.

Rotzetter, A.,

- Franz von Assisi. Erinnerung und
Leidenschaft (Freiburg, 1989).
- Versöhnung im Leben und in den
Schriften des Franz von Assisi: Tertius
Ordo 35 (1974) 81-104.

Schalück, H.,

An die heimische Vogelwelt. Brief des
"Umweltschutzbeauftragten der
Franziskaner" (letak).

Scheffczyk, L.,

Der Sonnengesang des hl. Franziskus von
Assisi und die "Hymne an die Materie" des
Teilhard de Chardin: Geist und Leben 35
(1962) 219-233.

Tagore, R.,

Githanjali, Nr. 91, Macmillan 1971
(prvo izdanje 1913).

Teilhard de Chardin, P.,

Hymne an die Materie: Wort und Wahrheit
13 (1958) 25s.

Verleye, K. I.,

Saint François d'Assise et la protection de
l'environnement: Laurentianum 18
(1977) 314-337.

Visser t'Hooft,

Dionysos ou St. François: Foi et Vie 73
(1974) 176-188.

White, L.,

Die historischen Ursachen unserer
ökologischen Krise: M. Lohmann (izd.),
Gefährdete Zukunft – Prognosen
angloamerikanischer Wissenschaftler
(München, 1970).

Za razmišljanje

Pjesma stvorova sv. Franje

Uzvišeni, svemogući, dobri Bože,
Tebi pripada hvala i slava, čast i svaki blagoslov.
Samo Tebi, Svevišnji, pripadaju
a nijedan čovjek nije dostojan da te spomene.

Neka Te, Bože moj, hvale svi stvorovi,
napose gospodin brat sunce,
jer sunce je dan i ono nam daje svjetlo.
Ono je lijepo i bljeska velikim sjajem.
Ono, Svevišnji, nosi Tvoju sliku.

Neka Te hvale, Bože moj, brat mjesec
i sestre zvijezde,
kojima podari sjaj, ljepotu i mjesto na nebu.

Neka Te, Bože moj, hvali brat vjetar,
i zrak za vedra i oblačna, i za svakog vremena,
kojim izdržavaš svoja stvorenja.

Neka Te hvali, Bože moj, sestra voda,
koja je tako potrebna i ponizna, dragocjena i
čista.

Neka Te, Bože moj, hvali sestra vatra,
kojom rasvjetljuješ noć,
koja je tako lijepa i vesela, čila i jaka.

Neka Te, Bože moj, hvali naša majka zemlja,
koja nas hrani i izdržava,
koja proizvodi mnogovrsne plodove, šareno
cvijeće i trave.

Neka Te, Bože moj, hvale oni što praštaju iz
ljubavi prema Tebi,
što trpe slabosti i patnje.
Blago svima što ustraju u miru,
jer Ti ćeš ih, Svevišnji, okruniti.

Neka Te hvali, Bože moj, naša sestra tjelesna smrt,
kojoj nitko ne može izmaći.
Jao onima što umiru u teškim grijesima!
Blago onima što se nađu u Tvojim svetoj volji,
jer im druga smrt neće nauditi.

Hvalite Boga mojega i uzvisujte ga i zahvaljujte mu
i služite mu u svoj poniznosti.

Rad s Osnovnim tečajem o franjevačkoj misionarskoj karizmi

- Lekcije

- Dokumenti Crkve i Reda

- Franjevački izvorni spisi

"Osnovni tečaj o franjevačkoj misionarskoj karizmi" (CCFMC) je otpočetak koncipiran i obrađen međufanjevački, internacionalno i interkulturalno. On obuhvaća 25 lekcija u formatu A4 s prosječno 30 stranica. Na početku je uvod u strukturu i metodu učenja tečaja.

Dokumenti Crkve

- Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve "Ad Gentes"
- Izjava o odnosu Crkve prema nekršćanskim religijama "Nostra aetate"
- Apostolsko pismo "Evangelii nuntiandi"
- Držanje Crkve prema pripadnicima drugih religija
- Enciklika "Redemptoris Missio"
- Enciklika "Redemptor Hominis"
- Dijalog i naviještanje
- Za budućnost u solidarnosti i pravednosti
- Papinsko vijeće "Cor unum"

Dokumenti Reda

- Medellín, 1971: Generalni kapitul OFM
- Madrid, 1973. Pozvanje našega Reda danas
- Mattli, 1978. Treće plenarno vijeće OFM Cap
- Mattli, 1982. Međufranjevačka poruka
- Asiz, 1982. Konferencija o islamu
- Gubbio, 1982. Izjava o ekološkoj situaciji
- Bahia, 1983. Vijeće Reda OFM
- Pravilo Trećeg reda

Franjevački izvorni spisi

- Spisi svetog Franje Asiškog
- Spisi svete Klare
- Život i čudesa svetog Franje Asiškog (Toma Čelanski)
- Legenda trojice drugova
- Legenda Perusina
- Franjo, anđeo sa šest pečata (prema svetom Bonaventuri)

Struktura tečaja

A. Franjevačka obitelj – nositeljica posebne misije

1. Kršćanstvo kao religija utjelovljenja
2. Franjevačka obitelj
3. Međufranjevačka suradnja danas
4. Formacija i daljnja formacija

B. Temelji franjevačke misionarske karizme

5. Biblijsko-proročka podloga franjevačke misije
6. Izvor misije u tajni Trojstva
7. Franjevačka misija prema ranim izvorima
8. Vjernost i izdaja: povijest franjevačke misije
9. Franjevačka misija prema suvremenim izvorima

C. Religiozno-mistična dimenzija franjevačke misionarske karizme

10. Jedinstvo kontemplacije i misije
11. Odluka za Krista i univerzalna širina
12. Univerzalno bratstvo/sestrinstvo: pomirenje s Bogom, čovjekom i prirodom
13. Franjevačko poslanje i naviještanje Riječi
14. Sestre i braća u sekulariziranom svijetu
15. Dijalog s drugim religijama – franjevački put
16. Susret s muslimanima
17. Interkulturacija kao franjevačka zadaća
18. Franjevački san jedne ameroindijanske Crkve

D. Socijalno-politička dimenzija franjevačke misionarske karizme

19. Franjo Aisiški i opredjeljenje za siromašne
20. Teologija oslobođenja iz franjevačke perspektive
21. Proročka kritika društvenih sustava iz franjevačke perspektive:
Prvi dio: kapitalizam
Drugi dio: marksizam
22. *Kao muško i žensko stvori ih...*
Franjevački izazov
23. Franjevački mirotvorni rad
24. Naš odnos prema znanosti i tehnici

Sažetak

25. Stalna zadaća franjevacu u Crkvi